

# ХЕРМАН ХЕСЕ ТРУДНИЯТ ПЪТ

Превод от немски: Недялка Попова, 2006

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Край клисурата, до тъмното ѝ скалисто начало аз стоях разколебан и обръщах поглед назад. В този благодатен свят на зеленина грееше слънце, над ливадите, веейки се, проблясваха кафеникавите цветове на тревите. Там следва да беше добре, там бе топло и приятно, душата си тананикаше дълбоко и доволно като някаква блажена земна пчела сред наситен аромат и светлина. И навярно бях глупак, че поисках да изоставя всичко това и да се изкача в планината.

Водачът леко докосна ръката ми. Откъснах поглед от приятния пейзаж, както човек насила излиза от една хладка баня. Вече виждах клисурата да се простира в примрак, без слънце, от процепа малък, тъмен поток пъплеше покрай бледи тревы, които растяха на дребни туфи, по земята лежаха измити камъни от всички цветове, бяха бледи, мъртви, като костите на същества били някога живи.

— Нека починем — казах аз на водача.

Той се усмихна търпеливо и ние седнахме. Беше хладно и от скалистия вход се долавяше лек, каменно студен полъх.

— Ужасно, ужасно е да се върви по този път! Грозно е човек да се мъчи през такъв нерадостен скален проход, да преминава през студения поток, да се катери нагоре в мрак, по такава тясна, стръмна бездна.

— Пътят изглежда ужасно — казах аз разколебан.

В мен трептеше като гаснеща светлинка буйната, невероятна, безразсъдна надежда: дали не бихме могли отново да се обърнем назад, вероятно водачът би допуснал да го убедя. И всичко това бихме могли да си го спестим. Да, всъщност, защо не? Не беше ли там, откъдето идвахме, хиляди пъти по-красиво? Нима там животът не течеше по-богат, по-топъл, заслужаващ повече любов. А аз самият не бях ли някакъв детински човек, едно недълголетно същество с правото за скромно щастие, за кътче, огряно от слънце, с изглед към синева и цветя?

Не, моето желание бе да остана тук. Не бих изпитвал удоволствие да играя ролята на герой и мъченик! През целия си живот бих се чувствал доволен, ако посмеех да остана в долината и на слънце.

Вече започнах да изтръпвам от студ, тук не бе възможно да се прекара дълго време.

— Ти зъзнеш — каза водачът, — по-добре е да вървим.

При тези думи той стана, за момент се протегна в целия си ръст и ме изгледа с усмивка. В усмивката му нямаше нито присмех, нито съчувствие, ни твърдост, ни пощада. В нея нямаше нищо освен разбиране, нищо освен познание. Тази усмивка казваше: „Аз те познавам. Познавам, познавам твоя страх, разбирам страха, който ти изпитваш, и в никакъв случай не съм забравил големите ти приказки от вчера и от завчера. Всеки отчаян заешки скок, който сега прави душата ти, и всяко нейно флиртуване с приятната слънчева светлина там отвъд, на мен ми са познати и известни още преди ти да си се заел с тях.“ С тази усмивка водачът ме изгледа и направи първите крачки към тъмната скалиста долина, а аз изпитвах към него омраза и обич, както осъденият на смърт към секирата, надвиснала над тила му. Ала преди всичко мразех и презирах неговото знание, водачеството му, неговия хлад, липсата на приятни слабости у него, мразех и у мен самия всичко, което му даваше право, което одобрявах, то бе равно нему и искаше да го следва.

Той вече бе отишъл няколко крачки напред по камъните и през тъмния поток и тъкмо бе с намерение да изчезне от погледа ми зад първия скален ъгъл.

— Стой! — извиках аз, обзет от страх, че едновременно трябваше да мисля: ако това тук би било сън, тогава би трябвало в същия момент моят ужас да експлодира и аз бих се събудил.

— Стой! — извиках аз. — Не мога, още не съм готов.

Водачът спря и мълком ме изгледа без упрек, но с едно страховито разбиране, с това трудно поносимо разбиране, с подозирането, че вече предварително го беше схванал.

— Няма ли да е по-добре да се върнем обратно назад? — попита той.

И преди да бе изрекъл последната дума, аз вече бях преизпълнен от желание за съпротива: ще кажа „не“, ще трябва да кажа „не“. И незабавно всичко старо, привично, любов, доверие у мене зовеше: „Изречи «да», изречи «да»“, и вече целият свят и родина увиснаха на моя крак като тежка гира.

Имах желание да извикам „да“, макар с положителност да знаех, че няма да мога да го сторя.

С протегнатата ръка водачът посочи назад към долината и аз още веднъж се обърнах към обичаните местности. И сега виждах най-мъчителното, на което можех да попадна, гледах обичаните долини и равнини под бледо, лишено от яркост слънце да се простират избледнели, безжизнени и безрадостни, багрите звучаха фалшиво и рязко заедно, сенките бяха черни сажди и загубили вълшебството си, на всичко от сърцето бе изтръгнато онова, което беше поело аромат, носеше прелест, всичко имаше мирис и вкус на неща, на които отдавна се бях пренаситил чак до отвращение. Ох, как познавах всичко това, как се страхувах и мразех всичко това, този ужасен начин на водача да лишава от стойност онова, което на мен ми бе мило и приятно, да оставя от него да изтече сокът и да изчезне духът, да се фалшифицират ароматите и леко да се отровят цветовете! Ах, аз познавам това — което вчера беше още вино, днес вече бе оцет, и никога оцетът нямаше да бъде вино. Никога вече.

Умълчан и тъжен следвах водача. Той наистина имаше право, днес, както и всякога. Добре, ако поне при мене оставаше видим, вместо както толкова често — в момента на някое решение изведнъж започваше да чезне и аз самият да оставам сам с оня чужд глас в собствените ми гърди, в които тогава се бе преобразил. Не изричах ни дума, но сърцето ми интимно зовеше: „Само остани, само остани, аз те следвам.“

В потока камъните имаха някаква отвратителна хлъзгавина. Беше уморително и зашеметяващо да се стъпва по тях. Крак след крак по тесния мокър камък, който се смалвяваше и отместваше под стъпалата. При това линията на потока бързо почна да се издига и зловещите скални стени сякаш пристъпиха по-наблизо, като че ли прииждаха мрачно и всеки техен ъгъл издаваше коварното намерение да ни притисне и завинаги да отреже нашия обратен път. Над жълтите скали с брадавиците се стичаше леко и бавно водно покритие, един вид кожа. Над нас вече нямаше нито синьо небе, нито облак, още по-малко синева. Продължавах да вървя и да вървя след водача и често затварях очи от страх и неохота. Ето че край пътя се видя някакво черно цвете, кадифеночерно с тъжен поглед. То бе дивно и ми говореше доверчиво, ала водачът вървеше по-бързо, а аз чувствах: ако спра и потопя един-единствен поглед в тези скръбни кадифени очи, тогава натъжеността и безнадеждната печал би добила прекалена тежест и би била

непоносима, а моят дух би останал завинаги в тази присмехулна среда на безсмислието и прикован от мечтата.

Мокър и изкалян продължавах да пъпя и когато влажните стени се приклешиха по-близо над нас, тогава водачът поде своята стара утешителна песен. С ясен, силен, млад глас той пееше, при всяка стъпка в такт повтаряше думите: „Аз искам, аз искам, аз искам.“ Добре знаех: желае да ме окуражи и подтикне, мислеше да ме изведе отвъд грозната нерешителност и неутешимост на този адски излет. Аз бях убеден — очакваше, ще почна да пригласям на неговото пеене. Но не желаех да дължа на него подобна победа. Беше ли ми до пеене? И не бях ли човек, беден, скромнен момък, който противно на своята воля и сърце бе въввлечен в неща и дела, каквито Бог не би могъл да изисква от него? Не биваше ли всеки карамфил и всяка незабравка да останат край потока, където си бяха, и да цъфтят, и да увяхват според естеството си?

„Искам, искам, искам“ — неотклонно пееше водачът. Ох, ако бих могъл да се върна назад! Ала аз с чудната помощ на водача отдавна се бях изкачил отвъд стените и пропастите, след които изобщо нямаше никакъв обратен път. Отвътре ме задавяше плач, но в никакъв случай не биваше да плача, това най-малко от всичко останало. И така аз се настроих да дам отпор. Високо, в същия такт и тон на пеенето на водача, се присъединих, но не пеех с неговите думи, а непрестанно: „Аз трябва, аз трябва, трябва!“ Ала и това не беше лесно, да пееш така, катерейки се, скоро останах без дъх и запъхтян трябваше да млъкна. Той обаче продължаваше да пее неуморимо: „Аз искам, аз искам, аз искам“, и с времето, все пак ме принуди и аз самият да пригласям със същите думи. Сега вече изкачването вървеше по-добре. И всъщност повече не бе потребно, поради пеенето от някаква умора нямаше ни следа.

Тогава на душата ми стана по-ведро и както ми бе по-ведро, отстъпи назад и гладката скала, тя вече бе по-суха, по-добра, често помагаше на плъзгащия се крак и над нас все повече и повече се издигаше светлосиньото небе като някое малко езеро, което се уголемяваше и добиваше ширина.

Мъчех се по-силно и по-съкровено да желая и небесното езеро продължаваше да расте, и пътеката ставаше по-достъпна, от време на време по цяла една отсечка крачех леко и без затруднение редом с

водача. И неочаквано близо над нас видях върха, стръмен и блестящ, в озарения от слънчевото сияние въздух.

По-малко от половината връх изминахме пълзешком, тясната ивица слънчева светлина проникваше в заслепените ми очи, а когато отново ги отворих, коленете ми трепереха от притесненост, защото се видях свободен и без поддръжка стигнал стръмния гребен — наоколо небесното пространство и синята, вдъхваща страх глъбина, единствен тесният връх стърчеше пред нас като някаква стълба. Но там отново имаше небе и слънце. И така ние стъпка по стъпка се изкачихме нагоре по последната притесняваща стръмнина, със стиснати устни и сбръчкани чела. Стояхме най-горе на тесния нагрят от слънцето камък в някакъв строг, присмехулно разреден въздух.

Това беше странна планина и странен връх! До този връх, до който се бяхме изкатерили по безкрайни голи каменни стени, на този връх от камъка беше израснало едно дърво, малко дърво с няколко къси, здрави клона, извити от напора на вятъра. То стърчеше там, невъобразимо самотно и удивително твърдо, оковано в скалата, сред смелата небесна синева между клоните си. А най-горе на дървото бе кацнала черна птица и пееше една сурова песен.

Затаената мечта за мимолетен отдих, високо горе над света: слънцето пламенееше, скалата бе нажежена, просторът се втрещаваше строго, птицата пееше сурово. Суровата ѝ песен значеше: „Вечност, вечност!“ Черната птица пееше и нейното неумолимо, блестящо черно око ни гледаше, сякаш бе черен кристал. Птичият поглед бе трудно поносим, трудно поносима беше и песента на птицата. Но преди всичко страховити бяха самотата и празнотата на това място, омайното ширине на пустата небесна необятност. Да умреш, беше немислима наслада, да останеш тук, безименна мъка. Следваше да се случи нещо — незабавно, мигновено, ако ли не ще се вкаменим от ужас — ние и светът. Долавях събитието притискащо, опалващо, а дъхът му да идва като порив на вятъра преди буря. Усецах как то прелита над тялото и душата ми, като че ли ме застрашаваше изгаряща треска. Тя настъпваше, вече бе тук...

Птицата стремително се откъсна от клона и се хвърли към вселената, падайки в тръпнещото небе.

Моят водач направи скок и рухна в синевата, отлетя. Сега съдбовната вълна беше на висотата си, тя изтръгна сърцето ми, то се

разби беззвучно в студения въздух.

А аз вече падах, сгромолясвах се, скачах, летях, омотан в кълбото на студения вихър, тръпнех от блаженство, тръпнех и от мъката и болката на щастието надолу през безкрая към гърдта на майката.

1916

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.